

φαλακία τους για να μάθουνε τή γραμματική και τὸ συντάκτικόν, μὰ τί τὸ ὄφελος, τὸ παιδί δὲ μαθαίνει Ῥωμαϊκά, τὸ παιδί βγαίνει ἀπὸ τὸ σχολιὸν καὶ δὲν ξέρεῖ νὰ πῇ δυὸ Ἑλληνικά που νὰ καταλαβαίνουνται, γιατί ἔμαθε καθαρεύουσαν κι ὄχι τὴ ζωντανή Ῥωμαϊκή ἢ σὰ θέλετε Ἑλληνική γλῶσσα, τὴ μόνη ζωντανή γλῶσσα που μπορεῖ νὰ νιώσῃ ὁ κάθε Ῥωμιός, που ἂν τὴ μάθαινε ὁ μικρὸς κουτσόδολαχος ἢ βουργαρόφωνος ἢ καραμανλῆς Ῥωμιός δὲ θὰ ντρεπόντανε νὰ τὴ μιλήσῃ μὲ τοὺς ἄλλους Ἑλληνοφώνους Ῥωμιούς καὶ δὲ θὰ κιντύνει νὰ κοροϊδεφτῇ ἀπὸ δαύτους.

Αὐτὸ ἔπρεπε νὰ καταλάβῃ ὁ «Ἀγὼν» κι ἀντὶς νὰ πιάνεται μὲ τὴν πολιτικὴν που τρώει τὸ Ἑλληνικὸ κράτος, θὰ χτυποῦσε τὴν ἀληθινὴ αἰτία τοῦ κακοῦ, τὴν ἀληθινὴ φάουσα που τρώει τὴν καρδιά ὅλης τῆς Ῥωμιοσύνης καὶ τῆς σκληρᾶς καὶ τῆς λειψερῆς. Χρόνια καὶ χρόνια τώρα τήνε φωνάζουνε αὐτὴ τὴ μεγάλη ἀλήθεια τόσοι καὶ τόσοι ἀρχινώντας ἀπὸ τὸ Βηλλαρχ καὶ τὸ Σολωμὸ ἵσα μὲ τὸ μεγάλο μας τὸ δάσκαλο τὸν Ψυχάρη, τὸ βροντοφώνησε ὁ Φωτιάδης στὸ σφύ τοῦ τὸ βιβλίου, μὰ δὲ θέλουνε νὰ τὸ καταλάβουνε.

Ἐκεῖνοι που πολεμοῦνε τὴ ζωντανή γλῶσσα μποροῦνε νὰ διακριθοῦνε σὲ τρεῖς τάξεις, πρῶτοι ἐκεῖνοι που ἀπὸ σφύρο, ἀπὸ τσαρλατανιά, ἀπὸ ζούλια τήνε χτυποῦνε, αὐτοὶ εἶναι παλιανθρώποι, εἶναι ἀπλὸ σκυλόλογον που τρέχει ὅπου βρεῖ νὰ κοκκαλιάσῃ κανένα κόκκαλο καὶ μόνο περιφρόνηση τοὺς ἀξίζει. Δεύτεροι ἔρχονται τὸ μεγάλο πλῆθος τῶν νοικοκυραίων που μάθανε πέντε δέκα γράμματα, που ξέρουνε νὰ ποῦνε που καὶ που καμμιὰ Ἑλληνικοῦρα καὶ που φαντάζονται ἔτσι πὼς ξεχωρίζουνε ἀπὸ τὸ λαὸ καὶ θαρροῦνε πὼς παίρνουνε ἀπάνου τους εὐγένεια σὰ δὲ μιλοῦνε ὅπως ὁ λαὸς· κι αὐτοὶ δὲν ἀξίζουνε τὸν κόπο νὰ τοὺς συλλογίζεσαι κανένας, οὔτε μπορεῖ καὶ νὰ τοὺς ἀλλάξῃ τὴ γνώμη, αὐτοὶ θάκολουθήσουνε πάντα τὴν ἐπίσημη πολιτείαν κι ὅ,τι κάμει αὐτὴ, αὐτὸ κι αὐτοὶ θὰ κάμουνε. Τρίτοι ἔρχονται καμπόσοι ἀληθινὸι πατριῶτες που ἀληθινὰ ἀγαποῦνε τὴν πατρίδα καὶ που φαντάζονται μὲ τὰ σωστά τους πὼς ἂν ἀφήσουμε τοὺς Ἀττικὸς τύπους καταστρέφουμε τὴν ἐθνικὴ ἐνότητα καὶ ἀρνούμαστε τὴν πατρίδα τὴν Ἑλληνική. Αὐτοὶ ἀγρυπνοῦνται μὲ τὴ λέξη Ῥωμιός καὶ Ῥωμιοσύνη καὶ δὲ νιώθουνε πόσο πατριωτικὴ καὶ πόσο πιὸ Ἑλληνικὴ εἶναι οἱ λέξεις αὐτὲς ἀπ' ὅλες τὶς παπαρδέλες

τὶς ψευτοπατριωτικὴς «τῶν ἐξωστῶν καὶ τῶν τριόδων». Σ' αὐτὴ τὴν τάξιν μέσα εἶναι ὅλο τίμιοι καὶ ἀληθινοὶ πατριῶτες καὶ σ' αὐτὴ τὴν τάξιν εἶναι καὶ ὁ «Ἀγὼν» κ' οἱ ἀναγνώστες του. Ἄν αὐτοὶ οἱ ἀνθρώποι ἀποφασίζανε νὰ κοιτάζονε χωρὶς πρόληψη, θὰ βλεῖνανε πὼς ἐκεῖνο που ἀποδείχνει ὀλοφάνερα τὴν ἀληθινὴ Ἑλληνικὴ καταγωγὴ τῆς Ῥωμιοσύνης ἵσα ἵσα εἶναι ἡ ζωντανὴ τῆς γλῶσσας που βάσταξε ζωντανή, ἀκολουθοῦντας τοὺς κανόνες που κάμανε τὴν Ὀμηρικὴ γλῶσσα νὰ γίνῃ ἡ Ἀττικὴ, ὡς τὰ σήμερα στὰ χεῖλια τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, ἐνῶ ἡ καθαρεύουσα εἶναι ἓνα ψεύτικο φιασίδι που τίποτα δὲν ἀποδείχνει καὶ που κατορθώνει μοναχὰ νὰ ψευτίζῃ ὅλα γύρου μας, που δίδαξε στὸ Ἑλληνικὸ ἔθνος τὴν ψευτιά, τὴν ὑποκρισίαν καὶ τὴν περιφρόνηση σὲ κάθε ζωντανὸ καὶ ἀληθινὸ, που ἔκαμε τὸ σημερινὸ Ῥωμιὸ ἢ Ἑλληνα, ἢ θέλετε, νὰ ντρέπεται γιὰ κάθε τι που τοῦ θυμίζει τοὺς πατέρες του ἀδιότι ἐνθυμίζει χρόνους δουλείας, ἢ καθαρεύουσα, που μὲ τὴ φορεσιὰ τὴν ψευτοαρχαίαν που φόρεσε, κολάκεψε μιὰ ψευτικὴ ιδέα, μιὰ ψευτοὑπερηφάνειαν τοῦ ἔθνους κάνοντας το νὰ θαρρῇ πὼς μ' αὐτὴ θ' ἀποδείξει τὴν ἀληθινὴν του καταγωγὴν.

Αὐτὲς τὶς ἀλήθειες πρέπει μιὰ γιὰ πάντα νὰ νιώσουνε οἱ ἀληθινοὶ πατριῶτες καὶ νὰ ἐνωθοῦνε γκαρδικὰ μὲ μᾶς που πολεμοῦμε γιὰ τὸ ἀληθινὸ καλὸ τῆς πατρίδας, γυρεύοντας νὰ δώσουμε στὸ ἔθνος νὰ καταλάβῃ πὼς μόνο μὲ γλῶσσα που μιλιέται, που ζῇ πάνω στὰ χεῖλια ζωντανῶν ἀνθρώπων μπορεῖ νὰ ζήσῃ καὶ νὰ προκόψῃ ἓνα ἔθνος που ἔχει τὴν ἀξίωση νὰ παίζῃ κάποιον ρόλον στὴ ζωὴ του. Ἀκόμα κι ἂν εἴτανε φτωχὴ καὶ ἀδύναμη ἡ γλῶσσα του παλὶ εἶχε χρέος νὰ τήνε καλλιεργήσῃ καὶ νὰ τήνε πλουτίσῃ νὰ τὴν κάμῃ ἐπίσημὴν τὴν γλῶσσα καὶ μ' αὐτὴ νὰ διδάξῃ τὸ λαὸ ὅ,τι πρέπει νὰ ξέρῃ ἓνας λαὸς γιὰ νὰ εἶναι δυνατὸς καὶ τῆς προκοπῆς.

Μὰ ἡ ζωντανὴ καὶ ἀληθινὴ γλῶσσα τῆς Ῥωμιοσύνης σὲ λίγα χρόνια, ἀφότου ἔδειξε τοὺς νόμους τῆς ὁ Ψυχάρης, μπόρεσε νὰ κάμῃ ὅ,τι ἄλλες γλῶσσες χρειαστήκανε αἰῶνες γιὰ νὰ καταφέρουνε· ἡ γλῶσσα μας ἡ ζωντανὴ ἔδειξε πόση δύναμιν ἔχει μέσα της καὶ τί μπορεῖ νὰ κάμῃ ἂν τὴν περιποιηθοῦνε λιγάκι, ἔδειξε πὼς εἶναι τὸ γνήσιον παιδί τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς καὶ πὼς ἔχει μέσα της ὅλη τὴ δύναμιν τῆς μάνας γιὰ νὰ παραστήσῃ κάθε ιδέα ἢ ποιητικὴ εἶναι ἢ ἐπιστημονικὴ, ἐνώνοντας ὅλη τὴ

λογοπλαστικὴ δύναμιν τῆς ἀρχαίας μὲ ὅλη τὴ συντομία καὶ τὴν ἀκριβολογίαν που ἀπαιτεῖ ὁ νεώτερος πολιτισμὸς καὶ οἱ σημερινὲς ἀνάγκες.

Πρέπει νὰ καταλάβῃ αὐτὴ ἡ τάξις τῆς Ῥωμιοσύνης ἡ τίμια καὶ πατριώτισσα πὼς μόνη τότε θ' ἀποδείξουμε στ' ἀληθινὰ πὼς εἴμαστε ἀληθινοὶ ἀπόγονοι «τῶν Ἀρχαίων Ἑλλήνων» ὅτα σὰν ἐκεῖνοι ἀφήσουμε κατὰ μέρος κάθε πρόληψιν καὶ κάθε ρουτίνα καὶ γυρίσουμε νὰ δοῦμε τὴν ἀλήθειαν κατὰματα χωρὶς νὰ ντρεπόμαστε γιὰ τὴ ζωντανὴν μας γλῶσσαν, μὰ τὸ ἐναντίον νὰ περηφανευόμαστε γι' αὐτήν.

Πόλη 4 τοῦ Γενάρη 1907.

Υ. Γ. Εἶχα γράψῃ, φίλε Νουμά, τὶς παραπάνου γραμμὲς καὶ τοιμαζόμενα νὰ σοὶ τίς στείλω σὰ διάβασα στὴ σημερινὴ «Πρόδοσ» πάλι γιὰ τὴ δίκη τοῦ Μίχα πὼς αὐτὸς ὁ κακοῦργος νήστευε ταχτικὰ στὴ φυλακὴ καὶ πὼς τὸ ἴδιον κάνουνε ὅλοι οἱ πιὸ πολλοὶ καταδικοὶ στὴν Ἑλλάδα κι ἀπάνου σ' αὐτὸ μιὰ ἀλάκαιρη ταρτίνα ἀδιὰ τὴν ἐλλειψίν τῆς θρησκευτικῆς μορφώσεως συνεπείᾳ ἐλλειποῦς θρησκευτικοῦ κηρύγματος.

Μὰ εὐλογημένοι Χριστιανοί, πότε λοιπὸν θὰ νιώσει τὸ ξερὸ σας πὼς κήρυγμα θρησκευτικὸ μόνο σὰ γίνεται σὲ ζωντανὴ γλῶσσα ἔχει σημασίαν καὶ πιάνει τόπο, εἰδεμὴ πάει τοῦ κακοῦ, καὶ πὼς εἴμαστε καταδικασμένοι νὰ βλέπουμε αὐτὰ τὰ πράγματα ὅσο φωνάζουνε πὼς «ἐξυβρίζεται ἡ θεὸς τοῦ Χριστοῦ διδασκαλία διὰ τῆς ἐκχυδαίσεως τοῦ Εὐαγγελίου». Ὅσο οἱ φημερίδες, οἱ δασκάλοι, οἱ δεσποτάδες, οἱ Πατριαρχάδες καὶ ἡ ἐπίσημη πολιτεία ἀποκηρύττουνε τὴ ζωντανὴ γλῶσσα τοῦ ἔθνους, πὼς θέλετε νὰ μορφωθῇ ὁ λαὸς; Ὅσο οἱ ἱεροκλήρυκες ἀντὶ Ῥωμαϊκᾶ μιλοῦνε ἀλαμπουρνέζικα πάνω στὴν ἄβυσσον, πὼς θέλετε, πὼς εἶναι δυνατὸν ὁ δυστυχισμένος ὁ Ῥωμιὸς νὰ καταλάβῃ τί θὰ πῇ θρησκεία καὶ ἠθικὴ;

Πόλη 6 τοῦ Γενάρη 1907.

ΓΙΑΓΚΟΣ ΧΑΤΖΗΣ

Τοῦ κ. Μανώλη Τριανταφυλλίδου τὸ «Ἀνοιχτὸ γράμμα γιὰ τὸ Γλωσσικὸ ζήτημα» που τὸ εἴχαμε ἀναγγελεῖ γιὰ τοῦτο τὸ φύλλον, θὰν τὰρχίσουμε ἀπὸ τὸ φύλλον τῆς ἄλλης Κυριακῆς, γιατί τὸ σημερινὸν φύλλον πιάστηκε ἀπὸ ὕλη που δὲν μποροῦσε νὰ μείνῃ ὅξω.

Τὸ ἄρθρον τοῦ κ. Τριανταφυλλίδου θὰ μπεῖ σὲ 3—4 φύλλα στὴν ἀράδα.

οἱ σαστίζουνε μὴ ξέροντας ποῖονε νὰ βροῦνε καὶ ποῖος εἶναι ὁ κατάλληλος.

Βρέθηκε μοναχὸς τοῦ ὁ γιατρὸς, καὶ καὶ που δὲν τὸ πρόσμενε ἡ Κατινούλα. Μιὰ βραδεῖα, ὅστερις ἀπὸ τὸ γέμα κι ἀφροῦ σεβρίσις τὰρεντικά, ἔλπιζε ἡ ἀρρώστη νὰ ἡσυχάσῃ λιγάκι μόνον τῆς στὸ μαγερεῖο. Μὰ ἡ Λουίζα καὶ ὁ Πέτρος, ἀντὶς νὰ τραδηχτοῦνε ἀπὸ νωρὶς στὴν κάμερή τους, καθὼς κἀνανε κάθε βράδου, καὶ μάλιστα μὲ κάποιαν ἐπίδειξιν, γιὰ νὰποφύγουνε τάχα τὴ συντροφικὴν τῆς, μείνανε μαζί τῆς, μὲ τὸ σκοπὸν τοὺς ἐννοεῖται. Πρόφασιν γυρέδανε. Μόλις ἀνοιξε τὸ στόμα τῆς τὸ κορίτσι, κι ἀρχισε ἀπὸ μέρος τοῦς ὁ καθγάς. Ὁ Πέτρος, καὶ σὰ λόγια του καὶ στὴν κομμοστασιά του καὶ στὴ δύναμή του, εἶχε κάτι ἀπελέκητο, βάρβαρον καὶ τρομαχτικόν. Βροντοφώνουσε καὶ σήκωνε τὰ χεῖρα· δὲν τὴ χτυποῦσε ἀκόμη, μὰ ὁ γρόθος τοῦ ζύγωνε αἰδερὸ στὸ πρόσωπόν τῆς καὶ στεκότανε ἀσάλεφτος καὶ πεντωμένος. Φοβήθηκε ἡ κακὴμένη, ξετινάχτηκε ἀπὸ τὴν καρεγλίτσαν ὅπου καθότανε, πετάχτηκε ὡς τὴν πόρταν, νὰ φύγῃ. Τόσο πολὺ ἔτρεμε, τόση ζάλη τῆς ἦρθε που δὲν ἔβλεπε τὴν πόρταν τῆς. Ἡ φωνὴ τῆς πνιγμένη στὸ λαῖμόν τῆς. Πὼς κατῶρθωσε νάνεβῃ ὡς ἀπάνω, ἴδια δὲν τὸ καταλάβαινε.

Ἡ μαγέρισσα ὅμως καταλάβαινε. Καταλάβαινε πὼς εἴτανε πιὰ μετρημένες οἱ μέρες τῆς Κατινούλας. Μέρει, ἢ μήπως καὶ μῆνες; Γύρισε καὶ κοίταξε τὸν ἀντρα τῆς. Ἀφτός, ἀρραγισμένος πιὰ τώρα καὶ σὰ λαχανιασμένος ἀπὸ τὴ βράση τοῦ θυμοῦ, ἴσως καὶ μετανιωμένος μέσα του, γιατί τὸ κάτω κάτω ἀγαποῦσε τὴν ἀδερφήν του, κοιτότανε μὲ τὰ δυὸ μπράτσια του ξαπλωμένα στὸ τραπέζι τοῦ μαγερεῖου καὶ τὸ κεφάλι του χωμένο ἀνάμεσα πτὰ πτυχίσκαρα μπράτσια του τὰ γυνά. Ἡ Λουίζα σάπασε. Εὐπὴν γυναικῆ καὶ που ἀπὸ παιδί χρειάστηκε κάμποσες φορές νὰ βάλῃ τὴν ξυπνάδα τῆς σ' ἐνέργειαν, νὰ δείξῃ, σὰν ἔπρεπε, καὶ μαργαλιὰ καὶ κακία. Ὁ πιὸ κκεὺς ἄνθρωπος, ἂν τὸ ξετάχῃ, δὲ φταίει· φταίνει τὰ περιστατικά, φταίνει κ' οἱ γονεῖς του, φταίνει συχνότερα ἡ κοινωνία. Γεννήθηκε μπαστάρδιον καὶ δὲ γινώρισε πατέρα· καταφρόνιον καὶ περιγέλοιον τοῦ χωριοῦ τῆς ἀπὸ μικρῇ. Ἐτσι ἔμαθε νὰ ζουλέβῃ τοὺς ἄλλους· ἔτσι ζουλέβε τὴν Κατινούλα κ' ἔβαζε φιλίλια τοῦ ἀντρός τῆς. Νὰ που παντρεύτηκε, νὰ που ἀπόχτησε κι ἀφτὴ ἓνα ὄνομα, ἐνῶ πρῶτα δὲν εἶχε κανένα, τὸ οἰκογενειακὸ ὄνομα τῆς Κατινούλας. Μὰ ὅσο ζοῦσε κ' ἡ νύφη τῆς, ἔλεγε ἡ Λουίζα πὼς ὄνομα ἔμοιζε λιγώτερον δικό τῆς, πὼς ὁ κό-

σμος τῆς σύγκρινε κ' ἔβλεπε ἀνεμετρετὸν τὸν τὴν δικαφρά, ἡ κουριάδα νόμιμη, νόθον παλιονόμιστον ἢ ἄλλην, ἂν καὶ παντρεμένη. Χωδερμένη τοῦ σπιτιοῦ ἡ Κατινούλα—χαρὰ σὰ χαδὶα!—ἡ Λουίζα παρκετημένη, ξωρισμένη, βιχμένη κάτω στοὺς φούρνους τοῦ μαγερεῖου. Ὡς πότε θὰ τὰ βλέπῃ ἀφτά; Μόλις ῥώτησε μὲ τὸ νοῦ τῆς καὶ τῆς ἦρθε παράξενη περιέργεια. Τί ἀρρώστια νὰ εἶχε καθαρὸν ἡ Κατινούλα; Μόνο οἱ γιγτροὶ τὰ ξέρουνε τέτοια πράματα. Οἱ γιγτροὶ ξέρουνε καὶ τὸν καιρὸν που θέλει κάθε ἀρρώστια εἶτε γιὰ νὰ γειάνῃς εἶτε—καὶ γιὰ νὰ μὴ γειάνῃς. Νὰ τὴν πᾶν λοιπὸν στὸν γιγτρον; Δὲ φελα. Τί κέρδιζε ἡ Λουίζα; Ὅχι. Νὰ τὸν βολέψῃ ἄλλωδ. Ἡ Λουίζα νὰ πᾶν καὶ νὰ τοῦ ξηγήσῃ. Μὰ θὰ σταθῇ ἄξια; Ὁ τὸν μιλήσῃ γιὰ τὸ αἶμα, ναί, ὡς ἐκεῖ κηλὰ. Κατόπι; Ὁ τὸν θελήσῃ ὁ ἄνθρωπος νὰ τὸ δῇ. Τῆς κατέθηκε τίς τες μιὰ ἰδέαν. Καὶ κατὰρχηκε. Εἶχε ἀκουστὰ πὼς οἱ φαρμακοπώληδες, σὰ φαρμακοπουλεῖα, νὰ, τοὺς φέρνεις κάτι σ' ἐνὰ μπουκαλάκι καὶ σοὺ κάνουνε φαίνεται τὸ ξεδιάλυμα, τὴν ἀνάλυση, ἔτσι τὸ λένε, τὴν χυμικὴ ἀνάλυση, σοὺ δίνουν ἓνα χαρτάκι, που τὰ γράφει ἕνα ὄνομα, τὸ δείχνεις τοῦ γιατροῦ κ' εἶναι σὰ νὰ σ' ἔβλεπε ἀπὸ μέσιν μὲ τὸ γυαλί, σὰ νὰβλεπε τὰντερά σου